

Jfr det i stora drag likalydande brevet DS X 176 av samma datum, vidare prostarna Attes och Abjörns vidimation 1372 9/5 (DS X 168) av åtta brev om Nydala klosters fiskerätt samt konung Karl Knutssons stadfästelsebrev 1451 4/1 (orig. perg. Sv. Riksark.).

Jfr C. Härenstam, Finnveden under medeltiden (1946) s. 219 f. och 225 f.

Allom ^a-the[m thætta bref hōra E]lla-^a See kongørom wii sighmund esgeson · fadhōr bysia · Arnfrodher Rødhe · ingimar ii skædhin · Birghe aalf ^b-[· Swen attason · oc hacon]-^b magnusson Æghanda aat allom skædhna by · thæt hedherlike Mæn herra abote oc monkane ii nydala kloster Æro ^c-[rætte æ]ghænda-^c at skædhna Aa · oc fiskerii fra thy therra ytarste grwnd-stokker ligger oc op vm monka holman til vidhe sioon møte · Afsiiandis allom them Rææt thær wii fōrra lotoms hawa til thæt sama vatn Sva thæt aldrih wii^d aldrih vare æftekomande · the ii nokrahanda mato kunna æghanda vardha at skædhna by ella nokor man · skulum makt ella rææt hawa nokontima · ii nokre handamato mellom then fornæmpda vidhasio · oc fiske-dam · wærk byghia · alarewa læggia ella nokot thæt hinder ii fōra som os · ella varom eftekomandom til froma ma koma · ^e-Swa at-^e thæt them ella therra æftekomanda til fiska ella fiskerii skadha ma · giwm vii oc them thær til vitnisbyrdh thætta vaart oppet breef vnder mit sighmunz fornæmpda insighle mæth flera godha manna insighle som aa sōnderbo thingge varo tha thætta oppinbarlika vitnathis oc kongiordhis Swa som æro karl knutzsons^f hærzhøfthinga ii sōnderbo[,] herra abiorna prowost ther sama stadh[,] Steens ii haa · vaars kirkioherra ^g-herra iacobs-^g mædhan wii Ey sielue insighle hawm · hæmings diekns · lawrinz ølfsons^f[,] knwtz lindormsons · bonda ii kanathorp Aret æfter gwz byrdh Millesimo CCC^o septuagesimo secundo in Crastino processi et martiniani

Av de åtta sigillen återstår endast ett fragment av nr 5, av ofärgat vax (nedre vänstra hörnet av sköld, ? delad av tinnskura; jfr Hemming Jönsson Djäkns sig. vidhängt brev 1369 17/6 = RPB 875): in[gi] I övrigt kvarsitta remsorna till nr 4 och 6—8 samt ett fragment av remsa nr 3; den del av pergamentet, genom vilken remsorna 1 och 2 varit dragna, är nu borta.

^{a-a} Supplerat efter DS X 176 och B, vilken senare har: them tætta bref hōra ælla. ^{b-b} Supplerat efter DS X 176 och B, vilken senare har: , Swen Magnusson. ^{c-c} Jfr DS X 176, rætt ægande B. ^d Härefter i radslut möjligan bortglömt oc A, jfr DS X 176. ^{e-e} Over raden A. ^f Gemitivändelsens s tillagt över raden A. ^{g-g} Skrivet efter insighle hawm och här insignerat A.

¹ För namnformen jfr 1371 18/2 (DS X 26) och se Gun Widmark, Alver och Ølver (i Personnamnsstudier 1964, tr. 1965) s. 86 f.

X 176.

1372 juli 3.

Jordägarna i Skeens by (i Annerstads socken) Sigmund Esgersson, Fader Bysja, Arnfrodh Röde, Ingemar i Skeen, Birger Alf, Trotte och Sven Attesson samt Håkan Magnusson intyga, att abboten och konventet i Nydala kloster ensamma äro rätta ägare till Skeens å och fisket därstädes alltifrån det ställe, där deras yttersta grundstock ligger och upp om Munkholmen till "Vida" sjö. Denna fiskerätt, som klostret innehaft i 180 år, förlänades det (omkr. 1192) av konung Knut (DS 70) och har senare stadfästs av både konungar och biskopar med hot om kunglig hämnd och kyrkans bann, såsom framgår av bevarade brev (DS 116, 834, 166, 183, 833, 182 och 416). Brevutfärdarna avsäga sig och sina efterkommande all rätt till nämnda vatten liksom rätten att där bygga fiskeverk, lägga ålrevar eller till egen fördel anbringa något hinder, som kan vara till förfång för munkarna i deras utnyttjande av fisket.

Brevet uppges vara sigillerat av Sigmund Esgersson jämte de goda män, som voro närvarande på Sunnerbo ting, då detta kungjordes, nämligen häradshövdingen i Sunnerbo Karl Knutsson, prosten i Sunnerbo Abjörn, Knut Lindormsson, Magnus Välling, Sten i Hå, kyrkoherden Jakob (i Annerstad), Hemming Djäkn, Lars Öl(a)fsson och Bonde i Kanarp.

Orig. på perg. (27,2 × 12,5, uppveck 1,6 cm; 16 rader), Sv. Riksark. (= RPB 1042), med brevsignum 15 1/2 för Nydala kloster (jfr DS X 175). — Brevet är av allt att döma skrivet av den Nydala klosters skrivare, som även torde ha skrivit breven 1372 9/5 (DS X 168), 1372 3/7 (DS X 175) och 1373 8/10 (RPB 1064—1065), även om likheterna mellan DS X 175 och RPB 1064 inbördes och DS X 168, föreliggande brev och RPB 1065 inbördes äro något större än likheterna mellan de båda grupperna. Uppenbarligen är påteckningen till vänster under uppvecket (se nedan) att fatta som skrivarens egenhändiga angivande av sin identitet: broder Tid(eman[?]); en herr Tideman var 1371 tydligen prästmunk i Nydala (DS X 80), kanske densamme som från 1370-talets slut till 1400-talets början var abbot först i Varnhem och sedan i Alvastra (se E. Ortved, Cisterciordenen og dens kloster i Norden II, 1933, s. 239f. och 107f.).

Sigilleringen är anmärkningsvärd. Sig. nr 8, som i RPB anges vara borta, har enligt påskrifter på det konvolut från sekelskiftet, i vilket brevet nu förvaras, legat löst i detta och först år 1959 fastsatts vid brevet; vaxfärgens överensstämmelse med sig. nr 1 gör det också sannolikt, att sigillet tidigare verkligen varit vidhängt brevet. Namnet i omskriften pekar på den bland sigillanterna nämnde Sten i Hå, vilken borde vara identisk med Sten (Johannis) Foglare i Hå, häradshövdingdomhavande i Sunnerbo, men dennes sigill har en annan omskrift och uppvisar en sparre som sköldemärke (jfr DS X 141 och 1375 10/11 = RPB 1184). Sig. nr 9 tillhör en bland brevets sigillvittnen ej uppräknad, okänd Harald Häggesson; dennes sigill återfinns under ytterligare två Nydala-brev, 1342 24/7 (DS 3651) och 1380 29/7 (RPB 1512), i vilka det på liknande sätt ersatt något av de uppgivna vittnenas sigill, och används påfallande nog av abboten i Nydala under brev Julita 1518 28/1 (Historiska Handlingar 39, 1967—69, nr 483).

Brevet är i stort likalydande med DS X 175 av samma datum, vars besegling synes ha varit ofullständig (se detta). I föreliggande dokument har bl. a. frasen ”mædhan wi Ey s i e l u e insighe hawm” DS X 175 rättats till ”m. w. e. a l l e i. h.” och tillagts bland utfärdarna Trotte Atteson, bland de i något annan ordningsföljd uppräknade sigillanterna Magnus Välling och i själva sakfrågan ett åberopande av Nydala klosters urgamla rätt till fisket i Skeen: ”hwilket fiskerii hedherliker hœfdhingge kwnwng knwt them vntte . . .”. Jfr kyrkoherdarna Attes och Abjörns vidimation 1372 9/5 (DS X 168) av konung Knuts och 7 andra brev bestyrkande klostrets fiskerätt.

Jfr C. Härenstam, Finnveden under medeltiden (1946) s. 220 not 10.

Allom them thætta bref høra Ella Se sændom wi sighmwnd esgeson · fadhør bysia · arn-frodher Rødhe · ingimar ii skædhin · Birghe Alf · throtte oc Swen atta syni · oc hacon Magnusson · ii thænnom tima æghanda at allom skædhna by · helso Æuerdhelika mæth alzwaldoghum gwgdh / thæt skal allom kwnnught vara · Swa them æfte koma skulu · som them nw ærw · thæt hedherlike mæn herra Abote oc Conuentin ii nydala Closter · æro Rætte Eenæghanda at skædhna Aa oc fiskerii · fra thy therra ytarste grwndstokkor ligger oc op wm Monkaholman til vidhe sion møte · ^a-hwilket fiskerii hedherliker hœfdhingge kwnwng knwt them vntte · oc mange herra oc første badhe kwnwngga oc biscopa hawa stadhfæst · æfter thy therra bref lwdha · oc hawa aat oc ii sinne hæfdh haft nw · attatighi aar oc hwndradha^a · afsighioms wi Allom them Ræt thær wi førre lotoms hawa til thet sama vatn · Swa thæt aldrih wi · oc aldrih vare æftekomanda · the nokrom lundum kwnna iordhæghanda vardha ii skædhn · oc ængin man · skwlum mact hawa mæth nokrom Ræt mællom thæn fornæmpda vidhasio · oc fiskedammen værk byggia · Alarewa leggia · ella nokot thæt hinder ii føra · som them ælla thærra æftekomanda · om fiska ella nokrahanda stykke skadha kan göra til thæt foresaghdha fiskerii · vnder thæt kirkionna ban oc kwnunglika hæmd thær the hedherlike hœfdhingga them thæt fiskerii wntto oc sidhan stadhfæsto · vidherlaghdho hwa^b them nokot sin om thæt fiskerit mødde · Oc hær til vitnisbyrdh giwm wi them thætta vaart oppetbref vnder therra godha manna insighe som a sønderbo thingge varo tha thætta oppinbarlika vitnadhis · oc kongiordhis · Swa som æro karl knwtzson^c hærzhœfdhinga ii sønderbo · herra abiornna prøwost ther sama

stadh · knwtz lindormsons · magnus wællings · steens ii haa · herra iacops vars kirkioherra
mædhan wi eigh alle insighle hawm · hæmings diekns · lawrinz ølfsons · bonda ii kanathorp ·
mæth Mino fornæmpda sighmwz · Aret æfter gwz byrd^d thusanda · thryhwndradha syw-
tyiwnda oc annat om næsta loghordaghin æfte *sancta* petars oc *sancta* pawals dagh

Under uppvecket längst till vänster: per fratrem tydhemannum(?).

På baksidan: Nona littera super skædhn.¹

Sigill: nr 1, av grönt vax på kaka av ofärgat vax (tvenne strömmar i sköld): + S' Sigmvndi :
Esgeson; nr 2 borta; nr 3, spetsovalt, av ofärgat vax (kalk): + [S'] Aberni : [s]acer[do]tis; nr 4—7
saknas så när som på remsfragment av nr 4 och 6; nr 8 (se ovan), av grönt vax på kaka av ofärgat
vax (bokstaven S i sköld): + S' Stenonis: ; nr 9 (se ovan), sexkantigt, av brunt vax på kaka av
ofärgat vax (av tinnskura styckad sköld; se Sv. sig. fr. medelt. I ser. 3, nr 538): + S' H[a]rald[i]
Hech[es]vn; nr 10, endast remsan kvar.

^{a-a} Saknas DS X 175. ^b Härefter raderad bokstav ms. ^c Jfr DS X 175. ^d Över raden ms.

¹ Jfr DS 166: *tergalpåskrift* Quinta littera de Skæden, DS 182 Quar[ta littera], DS 416 Octaua
littera, samt marginalnumreringen av breven i vidimationen 1372 9/5 (DS X 168).

»137(2) juli 3.»

Visby.

Biskop Nils' av Linköping vidimation av brev 1248 25/5 (DS 362) och 1360 20/7 ang. S. Olofs altare i Åkergarn
(nu Sankt Olofsholm) föreligger i skadat orig. på perg. i Sv. Riksark. (Visby domkyrkas dep.) med nu ofullständig date-
ring: "anno Domini Millesimo ccc^o septuage[simo] sabato infra octauas beatorum apostolorum Petri et Pau[li]."

Att döma av H. Spegel (avskr. Skoklostersaml. I Fol., vol. 215 nr 49; tr. Skriftelige Bewis, 1716, nr 66), J. Wallin
(avskr. av A. Cedréen, kollationerad av Wallin, i *Analecta Gotlandensia Walliniana II*, Kalmar läroverksbibl.; jfr Wallin,
Gothländska saml. II, 1776, s. 124 och 141 not o) och J. Langebek (avskr. 1753 i dennes Dipl., Svensk Række) skulle
vidimationen härröra från år 1372. Läsningsarna "1372" och "Millesimo CCC^o septuagesimo secundo" torde dock bero
på feltolkning av (det redan på den tiden skadade?) orig. Biskop Nils måste nämligen vara identisk med Nils Hermansson
(providerad med episkopatet först 1375 14/3), eftersom han kallar den biskop Nils, som utställt 1360 års brev, för sin
företrädare (Nils Markusson).

Ett sannolikt datum för vidimationen är "137(6) 5/7", varvid "secundo" får antas vara fel för "se[xto]"; detta
stämmer väl med Nils Hermanssons vistelse i Visby från sommaren 1375 över sommaren 1376 (om denna se H. Schück,
Ecclesia Lincopensis, 1959, s. 87).

X 177.

1372 juli 13.

Näsbyholm.

Engelbertus de Oyen, kanik i Lübeck och biskop Henriks av Slesvig subkollektor i Sverige och
Norge, utfärdar i apostoliska kammarens namn ett kvitto för Linköpingskaniken Nicolaus, son till
framlidne Johannes Nilsson, å erhållna 20 mark i svenskt mynt. Summan, som inbetalats genom
brevutfärdarens notarie Johannes Wardenberg av Brandenburgs stift, utgör annatet av det prebende
i Linköpings stift, som Nicolaus erhållit efter (påvens) konfirmation av utvalde biskopen i Västerås
Lars Boberg.

Orig. på perg. (23,4 × 10, uppveck 3,1 cm; 10 rader), Sv. Riksark. (RPB = 1044).

Tryckt: APS Cam. II: 1 (1957) s. 42 f. nr 806; därjämte i Dipl. Norv. XVII: 2 (1907—1913) s. 841 nr 914.

Förtecknat: Reg. Dan. Ser. II nr 2826.

Om Lars Boberg jfr DS X 146 med därstädes anförd litteratur.

Sigillet saknas; sigillskårorna visa föga spår av att ha varit genomdragna med remsa.